

EĞİTİMDE BİLİMSEL YAYIN ETİĞİNE BÜYÜYEN TEHDİT: SAHTE DERGİLER VE KONGRELER

GROWING THREAT TO SCHOLARLY PUBLISHING ETHICS IN EDUCATION: PREDATORY JOURNALS AND CONFERENCES

Rahşan Çetinkaya¹

Başvuru Tarihi: 07-12-2018 Yayına Kabul Tarihi: 20-03-2019 DOI: 10.21764/maeuefd.493556
(Derleme Makale)

Özet: Bu derleme makalenin amacı, dünyada ve Türkiye’de bilimsel yayın etiğinde büyüyen bir tehlike olan sahte dergiler ve kongreler konusunda eğitim alanındaki araştırmacıları bilgilendirmektir. Nadir bir araştırmaya göre (Demir, 2018b) Türkiye sahte dergilerin en çok bulunduğu üçüncü ülkedir. Özellikle eğitim alanındaki araştırmacılar arasında artan sayılarda sahte dergilerde yayın ve şablonlu kongre katılımları dikkat çekmektedir (Demir, 2018c, 2018d). Buna karşılık, eğitimle ilgili yayın yapan ulusal dergilerde bu konuda bilgilendirici çalışmalara rastlanmamaktadır. Türkiye’de eğitim alanyazınındaki bu boşluğun doldurulmasına yardımcı olmak amacıyla bu derleme çalışması yapılmıştır. Çalışmanın giriş kısmında etik bilimsel yayın sürecinin temel özelliklerine ve geleneksel bilimsel yayıncılık modeline ilişkin bilgi verilmekte, daha sonra açık erişim modeli ve sahte dergilerle kongrelerin nasıl ortaya çıktığı açıklanmaktadır. Sahte dergilerin ve kongrelerin ortak özelliklerine ve yöntemlerine ilişkin bilgi verilmiş, ulusal alanyazınında varolan sınırlı sayıda yayın incelenmiştir. Sonuç kısmında, sahte dergi ve kongrelerin zararları tartışılmakta ve alınabilecek önlemlere ilişkin öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *bilimsel yayın etiği, sahte dergiler, sahte kongreler, bilim etiği*

Abstract: The aim of this study is to inform scholars of education about the growing danger of predatory journals and conferences (PJC) in scientific publishing ethics. A rare study (Demir, 2018b) revealed that Turkey ranks third among geographical locations of predatory journals. Increasing numbers of publications in predatory journals and participation in predatory conferences are also most prevalent among researchers from educational fields (Demir, 2018c, 2018d). Nonetheless, the national literature of education lacks informative studies regarding PJC. The present study is expected to help fill this gap in the education literature. The introduction of this paper provides information about ethical scholarly publishing, followed by a description of the traditional scholarly publishing model. The open access model and the emergence of predatory journals are explained next. Common features and methods of PJC are presented. An insight into the current situation regarding PJC in Turkey is provided through an analysis of limited national research literature that is available. The paper concludes with a discussion of harm related to PJC, and recommendation of preventative measures against them.

Keywords: *scholarly publishing ethics, predatory journals, predatory conferences, scientific ethics*

Giriş

Bilimsel araştırma sürecinin son adımını, araştırma bulgularının raporlaştırılarak bilim insanlarına ve topluma duyurulması oluşturmaktadır. Bilginin bu şekilde yayılması, bilimsel iletişim adı verilen bilimsel yayınlar aracılığıyla gerçekleşmektedir (Harmon & Gross, 2010). Bilimsel araştırmalardan elde edilen bulgular bilimsel dergilerde makale gibi yazılı, ya da bilimsel kongrelerde bildiri gibi sözlü biçimlerde yayınlanarak ilgililere ulaştırılmaktadır. Belirli bir konuda zaman içinde araştırma bulgularından oluşan bu birikim, alanyazını olarak anılmaktadır (Harmon & Gross, 2007). Belli konularda bilim insanlarının yaptıkları araştırma ve yayın etkinlikleriyle ortaklaşa oluşturulan alanyazını (Yu & Northcut, 2017), yaygınlaşarak bilgiye dönüşmekte; kuram ve uygulamalara yol göstermektedir.

Üretilen bilimsel yayınlara genel olarak toplumda, özel olarak da araştırmacılar ve uygulayıcılar arasında yoğunlaşan bir talep bulunmaktadır. Araştırmacıların, araştırdıkları konu ile ilgili alanyazınını gözden geçirmek gibi bir etik sorumlulukları bulunmaktadır (American Psychological Association [APA], 2017). Bu şekilde, ilgili konuda daha önce yapılmış yayınların incelenmesi ve yeni yayınlarda bu çalışmalara atıf yapılması gerekmektedir. Araştırma konusuyla ilgilenen uygulamacılar ise, yapılmış araştırmalardan yola çıkarak uygulamalarında yeniliklere ya da değişikliklere gidebilmektedirler. Bu nedenle hem bilimsel araştırmalarını yayınlamak isteyen yazarların, hem de yayını geniş kitlelere ulaştıran bilimsel yayın organlarının bilimsel yayın etiğine bağlı kalması, bilginin güvenilirliği ve bilimselliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bilim etiği ölçütlerine uygun biçimde yapılmış bilimsel araştırmaların, yine bilimsel yayın etiğine uygun biçimde hazırlanıp yayınlanmaları, bilimin güvenilirliğini ve saygınlığını güvenceye alan en önemli etmenlerdir (Koepsell, 2016). Bilimsel yayınların bilimsel güvenilirliği ise, hakem incelemesi (Paltridge, 2017; Weller, 2001) adı verilen süreç ile güvenceye alınmaktadır.

Son yıllarda, hemen hemen bütün bilimsel disiplinlerde giderek büyüyen, ancak pek çok bilim insanının ve yetkililerin dikkatinden kaçmakta olan önemli bir sorun, bilimsel yayın etiğini hiçe sayan sahte dergiler ve sahte kongrelerdir (Beall, 2015). Hakem incelemesi ve editörlük süreçleri gerçekleştirilmeden, yazarın yayın organına ödediği ücret karşılığında yayınlanan bu sözde bilimsel yayınlar, etik bilimsel yayın uygulamaları açısından oldukça tehlikeli hale gelmiştir (Beall, 2017). Sahte dergiler, ücreti ödendiği sürece herşeyi yayınlamakta ve katılım ücreti ödendiği sürece sahte kongrelerde her çalışma sunulabilmektedir (Beall, 2013). Alanyazınını bu tür bilimsellikten uzak sözde yayınlarla kirletilmesi, bilimin saygınlığını ve güvenilirliğini tehdit etmektedir (Beall, 2016). Hem araştırmacılar, hem de uygulamacılar alanyazınını incelerken sahte yayınları ayırt etmek için daha fazla zaman ve enerji harcamak zorunda kalmaktadır (Beall, 2017). Uygulamacıların yalan-yanlış araştırma sonuçlarıyla uygulamalarını değiştirmeleri söz konusu olacağından, örneğin topluma sunulan eğitim gibi pek çok önemli hizmetin bu durumdan olumsuz etkilenmesi söz konusu olmaktadır.

Bilerek ya da bilmeyerek pek çok bilim insanının sahte dergilerde yayın yaptıkları ve sahte kongrelere katıldıkları görülmektedir (Beall, 2016). Bu tür yayınlar gerek akademik yükselmelerde puan olarak; gerekse bir takım akademik teşvik, proje, burs vb. maddi kaynakların elde edilmesinde kişilere haksız kazançlar sağlamaktadır. Daha fazla zaman ve enerji harcayarak etik bilimsel yayınlar yapan bilim insanları bu şekilde haksızlığa uğramaktadır. Bu gibi nedenlerle, bilimsel yayın etiğinde sahte dergilerin ve kongrelerin

oluşturduğu ve her geçen gün büyüyen tehditin alan yazınında ortaya konmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Sahte dergiler ve kongreler hakkında uluslararası alanyazınında az sayıda görgül araştırma bulgularına (Beshyah, Hajjaji, & Elbarsha, 2018; Bolshete, 2018; Demir, 2018a) rastlanmaktadır. Daha çok derleme çalışmalarla ve editör iletişimi biçiminde yayınlarla karşılaşılmaktadır. Ulusal alanyazınında ise görgül araştırmalar (Demir, 2018b, 2018c, 2018d) son derece sınırlıdır. Ülkemizde daha çok sağlık bilimleri ve belge yönetimi alanlarında yayınlanmış az sayıda editör iletişimi ile, ilgili alanlardaki bilim insanlarının sahte dergiler ve kongreler konusunda uyarıldıkları görülmektedir.

Yakın zamanda Demir (2018b, 2018c, 2018d) tarafından yayınlanan ve uluslararası alanyazınına da giren öncü araştırmalar, sahte dergi ve kongreler konusunun ülkemizde büyüyen bir tehlike olduğunu doğrular niteliktedir. Buna göre Türkiye, sahte dergilerin coğrafi olarak konumlandığı ülkeler arasında üçüncü, bu dergilerin sözde editörlerinin geldiği ülkeler arasında ikinci sıradadır (Demir, 2018b). Aynı yazarın başka bir çalışmasına göre ise (Demir, 2018d), sahte dergilerdeki yayın sayıları ve şaibeli kongrelere katılımları en yüksek olan grup, Türkiye'deki tüm alanlar (sosyal bilimler, fen ve mühendislik, sağlık bilimleri ve eğitim bilimleri) içinde Eğitim Bilimleri alanı olmuştur.

Bu bulgular, ülkemizde eğitim alanında büyüyen sahte dergiler ve kongreler tehlikesine işaret etmektedir. Buna karşılık, ulusal eğitim alanyazınında sahte dergiler ve sahte kongreler konusunu ayrıntılı biçimde ele alan, bilgilendirici derleme çalışmalarına rastlanmamaktadır. Bu derleme çalışması ile ülkemizde eğitim alanyazınındaki bu boşluğun doldurulmasına yardımcı olmak amaçlanmaktadır. Özellikle, yabancı dildeki uluslararası kaynakları takip etme ve anlama olanağı bulunmayan araştırmacı ve uygulamacıların, böyle bir derleme çalışmasından yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Güncel durumu ortaya koyan görgül araştırmaların yanında, Türkçe yazılmış bu tür bilgilendirici derleme çalışmalarının da önleyici olacağı ve bu konuda bilinç artışına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın hem eğitim alanyazınında, hem de bilimsel yayın uygulamalarında sahte dergiler ve sahte kongreler tehlikesinin görünürlüğünün artmasına yardımcı olması da beklenmektedir. Bu şekilde gerek genç ve deneyimsiz, gerekse deneyimli ancak bu konudan habersiz bilim insanlarının sahte yayın tuzağına düşmeleri önlenabilir. Bilerek sahte yayın yapan kişilerin tespit edilmesinde, önleyici kurumsal ölçütlerin oluşturulmasında ve yasal yaptırımların öngörülmesinde bu tür çalışmaların yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın

sahte dergiler ve kongreler konusunda ülkemizdeki mevcut durumu ortaya koyacak daha fazla görgül araştırmanın yapılmasına da ilham vermesi beklenmektedir.

Bu derleme çalışması kapsamında sahte dergiler ve sahte kongreler konusunda var olan uluslararası ve ulusal alanyazını incelenmiştir. İncelenen çalışmaların derlenerek sistematik bir biçimde sunulması amaçlanmıştır. Öncelikle, etik bilimsel yayın sürecinin temel özellikleri ve geleneksel bilimsel yayıncılık modeli hakkında bilgiler sunulmuştur. Daha sonra bilimsel yayıncılıkta açık erişim hareketi, gold open access (altın açık erişim) modeli ve sahte dergilerin ortaya çıkışı hakkında bilgi verilmiştir. Makale korsanlığı ve sahte kongreler konusuna da bu bağlamda yer verilmiştir. Daha sonra, sahte dergilerin ve sahte kongrelerin ortak özellikleri ile hedef aldıkları kitleye ilişkin bilgiler ele alınmıştır. Ulusal alanyazınında bulunan sınırlı sayıdaki en güncel çalışmalara yer verilerek Türkiye'deki mevcut durum incelenmiştir. Sonuç ve öneriler kısmında ise ülkemizde sahte dergilerin ve kongrelerin olası zararları ve alınabilecek önlemler ortaya konmuştur.

Etik Bilimsel Yayın Süreci

Bilimsel yayın süreci esasında yazarlar, dergiler, yayınevleri, editörler, editörler kurulları ve hakemler ile okuyucular gibi biri olmadan diğerinin var olamayacağı farklı paydaşları içeren bir yapıdır (Markovac, Kleinman & Englesbe, 2017). Bu karmaşık yapıyı daha iyi anlayabilmek için, yayın sürecine ve bu paydaşların yayın sürecindeki rollerine biraz daha yakından bakmakta yarar görülmektedir. Öncelikle, bilimsel yayınların bilimselliğini güvenceye alan başlıca etken, dergi editörlerinin yönettiği editörlük ve hakem inceleme süreçleridir (Öchsner, 2013). Söz konusu paydaşlar içerisinde editörler karar verici rolleri ile oldukça önemli bir konuma sahiptirler. Bilimsel dergilere yayınlanmak üzere gönderilen makaleler, öncelikle editör incelemesinden geçmekte ve uygun bulunursa hakem incelemesine alınmaktadır. Editörün tayin edeceği makale konusunda uzman hakemler, makaleyi incelemeye alarak yazardan küçük ya da büyük çaplı düzeltmeler talep etmektedirler. Bazen, makale ilgili dergide yayına uygun bulunmayarak reddedilmektedir.

Dergiler arasında nitelik açısından bir sınıflandırmaya olanak sağlayan çeşitli ölçütler (Morris, Barnas & LaFrenier, 2013) sayesinde (örneğin, indeks türü ya da etki faktörü -impact factor- gibi), kimi dergiler yazarlar tarafından daha fazla talep görmektedir. Bu üst sınıflamada yer alan dergiler, konusunda sadece en iyi araştırmaları yayınlamakta ve çok seçici davranmaktadır. Bu nedenle bu tür dergilere gönderilen makaleler çok yüksek bir yüzde ile hakem incelemesine alınmadan editörler tarafından reddedilmektedir. Bütün bu süreci

yöneten karar alıcı konumundaki editörler, derginin yayın yaptığı konuda üst seviyede araştırma deneyimine sahip uzmanlardır (Markovac & ark., 2017). Zaman zaman maddi kazanç da getirebilmesiyle birlikte, editörlük gönüllü yürütülen ve son derece saygın bir konum olarak değerlendirilmektedir (Öchsner, 2013). Buna göre, dergi künyelerinde adları yer alan editörler kurulu üyeleri de, derginin vizyonuna katkıda bulunarak yine prestijli bir konum elde etmektedirler.

Makalenin ilgili olduğu konuda uzman araştırmacılar olan hakemler ise, yazarlara hem makaleyi geliştiren geribildirimler vermekte, hem de bilimsel alanyazınına girecek bilgilerin niteliğini güvenceye alan kapı nöbetçileri (gate-keepers) görevi görmektedirler (Öchsner, 2013). Makale yazarı ile hakemlerin kimlikleri, kör hakemlik (blind peer-review) yöntemi ile iki taraf için de gizli tutulmakta ve böylece değerlendirme sürecinde bilimsel nesnellik sağlanmaktadır. Bu süreç, sürece dahil olan tüm paydaşların zaman ve enerji harcamasını gerektirmektedir. Az sayıda hakemlik yapabilecek nitelikte kişinin olması ve çoğunlukla gönüllülük ilkesiyle yürütülmesi, hakemlik sürecini uzatabilmekte ve yayınlar yazarlar tarafından arzu edilen hızda çıkamamaktadır. Ancak bu şekilde, bilimsel olan ve olmayan yayınlar birbirinden ayrılmakta ve bilginin alıcıları olan okurlar ilgili oldukları konuda üretilen bilgiyi güven içinde alıp, kullanabilmektedirler.

Bütün bu süreç içerisinde yazarlar ve dergiler arasındaki ilişki, belki de bu denklem içerisindeki en karmaşık ilişki türüdür (Markovac & ark., 2017). Bu karmaşanın nedeni, asıl ürün olan bilimsel yayını ortaya koyan yazarların, esasında yayın yapma ihtiyacında olan kişiler olmalarıdır. Zira, bilim insanları bilime katkı yapmak ve bilgiyi üretmek gibi saygın bir amaca hizmet etmelerinin yanında, akademik kariyerlerinde yükselmeyi de amaçlayan profesyonellerdir. Her ne kadar akademik yükselmelerde kişinin öğretim ve topluma ya da alana hizmet konularında yaptığı etkinlikler de değerlendirmeye alınmakta olsa da, en büyük ağırlık yayınlara verilmektedir. İlk defa bir Harvard Üniversitesi profesörü olan Coolidge (1932) tarafından söylenen ve Batı’da akademik ortamlarda sıkça tekrarlanan “Yayın yapmazsan, yok olur gidersin” (“Publish or perish”) sözü, aslında tüm dünyada bilim insanları için yayın yapmanın bir sorumluluktan öte zorunluluk olduğunu göstermektedir. Günümüzde bilimsel yayın yapma dili olan İngilizce’yi kullanmada yeterli olamayan, ya da bilimsel araştırma ve yayınlara verilen kurumsal maddi desteklerden mahrum kalarak nitelikli araştırmalar yapamayan gelişmekte olan ülkelerdeki bilim insanları (Beall, 2017; Raju, Nyahodsa & Claassen, 2018), akademik yükselmelerde kritik öneme sahip olan uluslararası yayın ölçütlerini sağlamakta zorlanmaktadırlar.

Benzer şekilde, bilimsel dergilerin öncelikli amaçlarının bilimsel yayınları o yayınlara ulaşmak isteyenlere ulaştırmak olmasının yanında, ikincil amaçları da bu hizmetin alıcılara ulaştırılmasından maddi gelir elde etmektir. Yayıncılık belirli masrafları da beraberinde getiren bir iş olduğundan (Sorrell & Owens, 2015), maddi boyutunun görmezden gelinmesi olası değildir. Makalelerin basıma hazırlanma aşamasında sayfa düzenleme, dizgi ve kağıt masrafları ile derginin posta ile aboneye ulaştırılması aşamalarında belirli masraflar bulunmaktadır. Yazar, makalenin yayın haklarını dergiye devrederek yayından elde edilecek her türlü maddi kazançtan mahrum olmakta, ancak yayın masraflarından doğacak her türlü maddi yükten de muaf olmaktadır. Bu bağlamda yazarın yayından kazancı, elde edeceği mesleki saygınlık ve mesleğinde yükselmesine yardımcı olacak bilimsel yayın birikimini yapması olmaktadır.

Geleneksel Bilimsel Yayıncılık Modeli

Bilimsel dergilerin ilk başta genellikle ilgili derginin yayın yaptığı belirli konuya yakınlığı olan bilimsel kuruluş, dernek ya da vakıflara ait oldukları görülmektedir. Bu dernekler, üyelerinden aldıkları yıllık üyelik ücretleriyle yayın masraflarını karşılamaktaydılar (Beall, 2017). Arkasında bir derneğin ya da yayınevinin bulunmadığı dergiler ise yayın masraflarına karşılık yazarlardan belirli miktarlarda ücreti almaktaydılar. Zaman içinde büyük yayınevlerinin birden çok dergiyi satın almasıyla, dev bilimsel yayınevleri de ortaya çıkmaya başlamıştır (Beall, 2013). Geleneksel bilimsel yayıncılığın tüketicileri ya da alıcıları, uzun zaman boyunca o konuya ilgi duyan uygulamacılar, araştırmacılar ve geniş anlamda da toplumun kendisi olmuştur (Vardi, 2012). Buna, okuyucu-merkezli model (reader-centric model) adı verilmektedir (Sorrell & Owens, 2015). Üniversitelerde eğitim gören lisans ve lisansüstü öğrenciler ile yeni araştırmalar yaparken alanyazınını incelemesi gereken akademisyenler ise bu yayınlara ulaşma ihtiyacı duyan kitlelerin başında gelmektedir. Bu nedenle, geleneksel bilimsel yayıncılığın en önemli müşterisi, yayınlara kurumsal abonelik ücreti ödeyerek kütüphanelerinin raflarına bu dergileri koyan üniversiteler olmuştur. Elbette, derginin yayın yaptığı konuya ilgi duyan kişilerin ya da uygulamacıların bireysel abonelik ücreti ödeyerek yayınlara ulaşmaları da mümkün olmuştur. Ancak, bu geleneksel modelde (Noga-Styron, Olivero & Britto, 2017) yayıncılar en büyük kazancı kurumsal abonelik yapan üniversite kütüphanelerinden sağlamaktadırlar.

Görüldüğü üzere, bilimsel dergileri yayınlayan yayınevleri hem yayınların bilimselliğini güvenceye almak gibi etik bir sorumluluk üstlenmekte, hem de yayıncılıkta var olan bir takım

masraflardan arta kalan maddi kazanca sahip oldukları bir “iş” yapmaktadırlar. Günümüzde teknolojik gelişmelerle beraber, geleneksel bilimsel yayıncılık değişime uğramış ve basılı yayıncılık yerine bilimsel çalışmaların online (çevrimiçi) platformlarda yayınlanması seçeneği cazip hale gelmiştir (Beall, 2017). Bu dönüşümde, kağıt masraflarında ve diğer maliyetlerde görülen artışlar, giderek artan kurumsal abonelik ücretleri ve üniversite kütüphanelerinin abonelik iptalleri ile kendini gösteren süreli yayın krizi (serials crisis) oldukça etkili olmuştur (Beall, 2013). Sayfa sayısındaki sınırlamaların kalkması ve makalelerin daha hızlı yayına girilebilmesi, baskı ve posta için yapılan harcamaların ortadan kalkması çevrimiçi formatın kabul görmesinde etken olmuştur. Bugün hemen hemen bütün dergiler çevrimiçi yayın yapmakta, kimileri basılı yayın yöntemini sürdürmekle beraber çevrimiçi yayın da yapmaktadır.

Açık Erişim Hareketi ve Gold Open Access Modeli

Teknolojik gelişmeler sayesinde basılı yayıncılıktan çevrimiçi yayıncılığa doğru evrilen bilimsel yayıncılık işi (Smart, 2017), temelde antikapitalist bir ideolojik hareket olan açık erişim hareketiyle (open access movement) bugün daha da farklı bir konuma taşınmıştır. Bilginin hiçbir ücret ödenmeden herkes tarafından erişilebilir olması gerektiği düşüncesini savunan açık erişim hareketi, bilimsel yayınlara okuyucuların ücret ödeyerek ulaşması fikrini reddetmektedir (Beall, 2013). İlk defa Budapeşte’de bir grup bilim insanının öncülük etmesiyle ortaya çıkan bu hareket (Noga-Styron & ark., 2017), kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır. Temelde büyük yayınevi şirketlerinin, bilginin yayılmasından büyük maddi kazançlar elde etmelerine karşı olan bu anti-kapitalist hareket, kısa sürede kendine taraftar toplamıştır. Herkes tarafından ücretsiz olarak erişilebilecek yayınların, yazarların görünürlüğünü ve yayınlara yapılacak atıfları artırması da avantajlı bir durum olarak görülmüştür. Açık erişim (*open access*) adı verilen bu yayın seçeneğine göre (Beall, 2017), geleneksel modelde yayınevlerinin müşterisi olan bireysel aboneler, kurumsal abonelik ücreti ödeyen üniversiteler ve herhangi bir makaleyi okuyabilmesi için makale başına ücret ödemesi gereken okuyucular artık dergi içeriklerine ücretsiz ulaşabilmektedirler.

Açık erişim modelinde, yayıncılık işi halen masrafsız bir etkinlik değildir (Anthony, 2015; Noga-Styron & ark., 2017). Çevrimiçi yayınların yer aldığı web sayfalarının tasarım ve sunum maliyetinin yanında, dizgi ve düzenleme gibi makale işlem bedelleri (Article Processing Charges, APC) halen varlığını korumaktadır. Bu bedellerin karşılanması noktasında (gold, green, platinum, diamond ve hybrid gibi) farklı açık erişim yayın modelleri

ortaya çıkmıştır. Örneğin gold open access (altın açık erişim) seçeneği, makalenin yayın haklarının yazarda kalmasını ve yayın işlem bedelinin yazarın kendisi tarafından (ya da kurumundan alacağı burs, proje ya da yayın teşvikleriyle) karşılanmasını içermektedir. Böylece, yazar-merkezli model (author-centric model) ortaya çıkmış ve makale yazarları dergilerin müşterileri haline gelmiştir. Dergiye ve makaleye göre makale işlem bedeli değişkenlik göstermekle beraber, ortalama makale işlem bedeli miktarının 1865 USD civarında olduğu anlaşılmaktadır (Bolshete, 2018; Cobey & ark., 2018; Gonzales, Bridgeman, & Hermes-DeSantis, 2018; Roberts, 2016). Bu miktarlar, özellikle gelişmekte olan ülkelerden olan ve projelerle yayın masraflarını karşılama şansı sınırlı olan bilim insanlarını zora sokmaktadır. Gold open access modelini destekleyenler gelişmekte olan ülkelere gelen yazarlar için kimi dergilerin indirim yaptığını ya da ücretsiz yayın olanağı tanındığını savunsa da, bu modele karşı olanlar bu dergilerin azınlıkta olduğunu savunmaktadırlar (Beall, 2013).

Green open access (yeşil açık erişim) seçeneğinde ise geleneksel bilimsel yayıncılıkta olduğu gibi makalenin yayın hakları dergiye devredilmekte ve yazardan herhangi bir ücret talep edilmemektedir (Beall, 2013; Springer, 2018). Bu modelde yazar dergiden dergiye değişen belirli bir süre (embargo period) geçtikten sonra makalenin yayınlanmış halinden daha eski herhangi bir halini (örneğin kabul aldığı hali) dilediği platformlarda (kişisel ya da kurumsal web sayfası gibi) paylaşarak açık erişime sunabilmektedir. Platinum (platin) ya da diamond (pırlanta) open access seçeneklerinde ise yazarlardan ücret istenmemekte (Springer, 2018), makale doğrudan açık erişime sunulmaktadır. Bu seçeneği sunan dergiler reklam, bağış vb. gelirlerle yayın masraflarını karşılamaktadırlar. Hybrid (melez) model ise (Anthony, 2015), basılı ve online formatlarda abonelik temelli geleneksel yayın yapmaya devam eden dergilerin yazarlara açık erişim seçeneğini de sunmasını içermektedir. Bu dergilerin açık erişim yanında geleneksel modeli sürdürüyor olmaları masraflarını artırdığından (Beall, 2013), makale işlem bedelleri bu modelde oldukça artmaktadır.

Sahte Dergilerin Ortaya Çıkışı

Açık erişim yayıncılığın, yazarın makale işlem bedelini ödemesi ilkesine dayanan gold open access modeli, bu modeli istismar eden yasadışı ve bilim etiğine aykırı oluşumların ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur (Beall, 2010). Yasal bir yayıncılık modeli olan ve Yayıncılık Etiği Komitesi (Committee On Publication Ethics, COPE, 2018) tarafından öngörülen etik bilimsel yayıncılığın koşullarını (örneğin, şeffaf hakemlik süreci ve şeffaf makale işlem bedeli politikası gibi) yerine getiren gold open access yayıncılık modeli, yukarıda belirtildiği gibi

yazarın makale işlem bedelini ödemesi ve makalenin yayın haklarını elde tutması ilkesine dayanmaktadır (Beall, 2016). Makale yazarının yayın masraflarının karşılığı olan bir ücreti makaleyi yayınlayan dergiye ödediği bu model, yasal olmayan ve etiğe aykırı uygulama yapan sahte dergilerin ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur (Beall, 2017). Sahte dergiler, bu modeli istismar ederek yayın yapma ihtiyacında olan araştırmacılardan sözde makale işlem bedeli alarak, makaleyi hakemlik ve editörlük süreçlerinden geçirmeden hemen yayınlamaktadırlar.

İstismar edici özelliklerinden dolayı bu dergilere İngilizce'den Türkçe'ye doğrudan çeviri yapılarak yırtıcı (*predatory*) dergi dendiği görülmektedir. Bu kavram ilk defa akademisyen kütüphaneci Jeffrey Beall (2010) tarafından kullanılmıştır. Türkçe'de korsan, yağmacı, avcı, şaibeli ya da sahte dergi şeklinde kullanımlara da rastlanmaktadır. Sahte yayınevlerini ve sahte dergileri listeleyen bir veritabanı, Jeffrey Beall adlı deneyimli kütüphaneci ve öğretim elemanı tarafından 2017 yılına dek güncel tutulmaktaydı (Beall, 2018b). Beall (2018b) sahte olmayıp sadece standart altı hizmet veren yolun başındaki dergileri de listelediği yönünde eleştiriler almış olsa da, kendisi (Beall, 2016) itirazları dikkate alarak gerekli incelemeler yaptıktan sonra listede düzeltmeler yaptığını bildirmektedir. Bir tür kara liste olan Beall'ın sahte ya da sahte olma olasılığı taşıyan dergiler listesi, akademik çevrelerde sıkça başvuru alan bir kaynak olmaktadır. Ancak, sahte dergilerden ve sahte yayınevlerinden aldığı ciddi tehditler sonucu Beall listeyi web sayfasından kaldırmak zorunda kalmıştır.

Sahte yayınevleri ve sahte dergiler web sayfalarında kendilerini editörlük ve hakemlik süreçlerini etik biçimde yerine getiren, yasal açık erişimli dergiler gibi göstermektedirler (Beall, 2017). Oysa sahte dergilerin kendilerine gönderilen her türlü makaleyi yayınladıkları ya da herhangi bir kişiyi editör yaptıkları kanıtlanmıştır. Bohannon (2013) ünlü çalışmasında hatalarla dolu bir sözde makaleyi çeşitli dergilere göndermiş, Beall'ın (2013) o zamanki sahte dergiler listesinde bulunan dergilerin % 82'si bu makaleyi hemen yayına kabul etmiştir. Benzer biçimde Sorokowski, Kulczycki, Sorokowska ve Pisanski (2017) oluşturdukları uydurma isimli sahte özgeçmişle sahte dergilere başvurmuş ve bu dergilerin çoğundan editörlük görevi alabilmişlerdir.

Sahte dergiler, ücreti ödendiği sürece editörlük ve hakem incelemesi yapmadan kendilerine yollanan her türlü makaleyi yayınlamaktadırlar. Araştırmacılardan 75-650 USD arasında değişebilen miktarlarda ücret talep ederek (Bolshete, 2018; Cobey & ark., 2018; Gonzales & ark., 2018; Roberts, 2016; Truth, 2012) onlara birkaç gün gibi kısa sürelerde sözde hakemlik

süreçlerini sonuçlandırarak makalelerini yayınlamayı vaat etmektedirler. Ücret ödendiği sürece aslında hiçbir editörlük, hakemlik, düzeltme vb. işlem yapılmadan vaat edilen sürede makale doğrudan derginin web sayfasından çevrimiçi olarak yayınlanmaktadır. Dergilerin sunduğu hizmetin alıcısının (müşterisinin) okuyucular olduğu geleneksel model yerine, yazarın derginin müşterisi haline geldiği gold open access modeli, doğasında çıkar çatışması barındırmaktadır (Beall, 2013). Bu modele göre yazar yayın yapma ihtiyacı duymakta, dergi de yazarların yaptıkları yayınlardan para kazanmaktadır. Dergi ne kadar çok makale yayınlarsa, o kadar çok maddi kazanç elde etmektedir. Bu bağlamda, gold open access modelinin istismara açık olduğu ve sürdürülebilir olmadığı düşüncesi ağırlık kazanmaktadır (Beall, 2018a). Bu modelin istismar edilmesiyle ortaya çıkan sahte dergilerin, esasında yasal açık erişimli dergilere de zarar verdiği düşünülmektedir.

Dergi ve Makale Korsanlığı

Gold open access modelinin sahtekarlara fırsat veren başka yan ürünleri de bulunmaktadır. Bunlardan biri, dergi isim ya da web adresi korsanlığıdır (journal hijacking) (Dadkhah, 2016; Dadkhah, Maliszewski & Silva, 2016; Dadkhah, Maliszewski & Lyashenko, 2016; Dadkhah, Obeidat, Jazi, Sutikno & Riyadi, 2015; Danevska, Spiroski, Donev, Pop-Jordanova & Polenakovic, 2016; Jalalian & Mahboobi, 2014). Bu yöntemle, kullanma süresi bitmiş yasal bir derginin web adresi alınarak o dergiymiş gibi ücretle makale kabul edilmeye başlanmaktadır. Sahtekarların yeni bir tuzağı ise, sözde makale çevirisi ve dil açısından düzeltme (proof-reading) hizmetleri verme bahanesiyle devreye sokulmaktadır (Gasparyan & ark., 2016; Petrisor, 2018; Sorooshian, 2017). Bu şekilde yazarın makalesi ele geçirilerek makale korsanlığı (paper hijacking) (Dadkhah, 2015; Sorooshian, 2017) yapılmaktadır. Bu makaleler Afrika, Hindistan ya da Çin gibi ülkelerde yayına ihtiyaç duyan kişilere satışa sunulmaktadır.

Sahte Kongreler

Sahte kongreler de yine aynı mantıkla hareket etmekte olan yasadışı ve etik olmayan oluşumlardır. Çoğu sahte kongre sahte yayınevleri tarafından ya da onlarla bir şekilde bağlantılı olan yapılarca düzenlenmektedir (Beall, 2017). Bu sözde bilimsel kongrelerde, kongre katılım ücretinin ödenmesi koşuluyla bütün çalışmalar hiçbir hakemlik sürecinden geçirilmeden kabul edilmekte ve bildiri sunumları çoğu zaman yapılmış gibi gösterilmektedir (Burris, Gelfand, Macklin & Sherer, 2017; Dadkhah, Jazi & Pacukaj, 2015; McCrostie, 2018). Kongre düzenleme ve bilim kurullarında bulunan bilim insanlarının bilgileri ayrıntılı

verilmeyip, isim ve resimlerle geçirilmekte ya da sahte web adreslerine link verilerek inandırıcılık elde edilmeye çalışılmaktadır (Castillo, 2013; Solms & Solms, 2016). Kongrede üniversite ya da köklü bir bilimsel derneğin ev sahipliği yerine, ticari kuruluşların ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Katılımcılara davetli konuşmacı (keynote speaker) olma fırsatı, elbette katılımcı tarafından yüksek ücretler ödenmesi koşuluyla, sunulmaktadır (Beall, 2017). Genelde web sayfalarına girildiğinde aynı anda pek çok kongrenin, özellikle turistik coğrafi konumlarda, cazip fotoğraflarla (McCrostie, 2018; Dadkhah & ark., 2015) reklam edildikleri görülmektedir.

Bu sahte kongreler genellikle çok geniş bir yelpazede bilimsel disiplinlere yönelik planlanarak mümkün olduğunca çok sayıda kişiye ulaşmayı hedeflemektedirler (Asadi, 2018; Castillo, 2013; Johal & ark., 2017). Kongre gerçekten düzenlense bile bir otelde ufak bir salonda tıp, mühendislik, sosyal bilimler, eğitim vb. pek çok alandan kişiye bir arada sunum yaptırılmaktadır. Bu sahte kongrelerde katılımcılara bildirimlerinin tam metninin ya da özetlerinin saygın bilimsel dergilerde yayınlanacağı vaad edilmekte (Castillo, 2013; Dadkhah & ark., 2015), ancak sonradan bu dergilerin de sahte dergiler oldukları ve yayının ücretli olacağı anlaşılmaktadır.

Sahte Dergilerin ve Sahte Kongrelerin Ortak Özellikleri

Gerek sahte dergiler, gerekse sahte kongreler ve konferanslar (spamferans da denmektedir) (Solms & Solms, 2016), istenmeyen (spam) e-postalarla bilim insanlarını kandırmaya çalışmaktadır (Cress, 2017; Lewinski & Oermann, 2018). (Makale korsanlığı için de yine istenmeyen e-postalar tercih edilmektedir). Bu e-postaların ortak özelliği, genellikle yazarın bir kongrenin ya da derginin konusuyla ilgisi bulunmayan bir yayını referans vererek süslü, abartılı övgülerle dolu olan bir dille, çoğu zaman bozuk bir İngilizce ile onları kongrelerine katılmaya, dergilerine makale yollamaya, ya da editör olmaya davet etmeleridir (Clemons & ark., 2017; Markovitz, Powell & Hancock, 2014; Sorooshian, 2017; Truth, 2012; Yoder-Wise, 2017). Bilgisi dışında bu dergilerin ve kongrelerin editörler kurulunda listelenen kişiler, bütün taleplerine rağmen kurul listesinden çıkarılmamaktadır (Sorooshian, 2017). Kongre düzenleme kurulu başkanının ya da dergi editörünün adına ulaşılammakta, çoğu zaman sahte isimler kullanılmaktadır (Clemons & ark., 2017). Editör ya da kongre başkanlarının e-posta adresleri ticari (Yahoo, Gmail gb.) uzantılı olmakta ve yayınevi, dergi ya da kongre düzenleyicisinin açık adresi ve coğrafi konumu verilmemektedir (Dadkhah & ark., 2015; Das & Kanjilal, 2015). Sahte dergilerin makale kabulü için kullandığı profesyonel bir yazılım

genellikle bulunmamakta, makaleler e-posta ile istenmektedir (Beshyah, 2017; Gonzales & ark., 2018; Roberts, 2016). Gerek sahte dergiler, gerekse sahte kongreler e-postaları özellikle haftaiçi (Petrisor, 2018) göndermektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, sahte dergi ve kongreler bilim insanlarına sıklıkla istenmeyen e-postalarla ulaşmaktadır (Asadi, 2018; Clemons & ark., 2017; Mouton & Valentine, 2017). Makale davetlerinde (call for papers) genellikle çok acil biçimde makale yollanması istenmekte, makalenin kısa sürede çıkacağı söylenen özel bir sayıda basılacağı belirtilmektedir (Clemons & ark., 2017; Petrisor, 2016; Sorooshian, 2017). Derginin adresi ve coğrafi konumu ayrıntılı verilmeyip, çoğu zaman bir Batı ülkesindeki posta kodu yazılarak geçirilmektedir (Asadi, 2018). Buna karşın, çoğu sahte derginin gerçek coğrafi konumu genellikle Nijerya, Hindistan, Çin, Pakistan (Berger, 2017; Eriksson & Helgesson, 2017; Tosti & Maddy, 2017; Ifijeh, 2017) ya da Türkiye (Demir, 2018b) gibi ülkelere kayıtlı çıkmaktadır. Dergi adlarında Amerikan, Dünya, Avrupa, Uluslararası gibi sözcükler geçmekte ve böylece akademik yükselmelerde kritik öneme sahip uluslararası dergi algısı uyandırmak istenmektedir (Bolshete, 2018; Darbyshire, 2018; Eriksson & Helgesson, 2017; Silva, 2013; Singh & Remenyi, 2016). Dergi web sayfası amatörce düzenlenmiş, düşük çözünürlüğe sahip, genelde linklerin yapım aşamasında olduğu, sözde arşivde derginin yayın hayatına başlamadığı yıllara ait makalelerin dahi bulunduğu, derginin sözde yayınlanmış sayılarının dengesiz sayılarda makalelere sahip olduğu görülmektedir (Roberts, 2016). Dergi açık erişim olduğunu belirtmekte, ancak web sayfasında makale yayın masrafı ücreti konusunda şeffaf davranılmamaktadır. Kısa sürede gelen e-posta ile ücret karşılığı yayına kabul mesajı faturayla birlikte gönderilmektedir (Cobey & ark., 2018; Silva, 2013). Sahte dergiler bilimsel dergilerin sınıflandırılmasına yardımcı olan etki faktörü puanı gibi bir takım dergi ölçümlerini, yine sahte kuruluşlardan aldıkları tamamen uydurma puanlarla göz boyamada kullanılmaktadırlar (Beall, 2017; Bowman, 2014; Dadkhah, Maliszewski, & Silva, 2016; Dadkhah, Maliszewski & Lyashenko, 2016; Johal & ark., 2017; Kebede, Schmaus-Klughammer & Tekle, 2017). Ayrıca, bu web adreslerinin yedekleme sistemleri bulunmamakta ve sayfalar bir anda kapanabilmekte, yayın da web sayfasıyla birlikte kaybolabilmektedir (Beall, 2015). Derginin sahte olduğu anlaşıldığında makale yayından çekilmek istendiğinde (Smith, 2015) bu talep ya hiç karşılanmamakta, ya da yüksek ücretler talep edilmektedir.

Önemli bir konu da, bilimsel dergileri indeksleyen önemli kuruluşların bazı sahte dergileri de indekslemekte olduğudur. Örneğin Demir (2018a), Beall'ın listesinde yer alan dergileri

(N=2708) incelediği araştırmasında, saygın indeksler olan SCI’de 1, ESCI’de 2, Scopus’ta 53 ve ERIC’te 12 sahte derginin indekslenmekte olduğunu belirlemiştir. Bowman (2014) ve Dadkhah (2016) Google Scholar’da, Beall da Wilson’a (2013) verdiği mülakatta EBSCO ve Scopus gibi indekslerde sahte dergilerin indekslendiklerine rastlandığını belirtmektedirler.

Sahte kongreler Türkiye’de ve dünyada bilimsel kuruluşlar yerine daha çok turizm kuruluşları tarafından, yıl boyu aynı anda dünyanın pek çok yerinde, pek çok farklı disipline hitap eder biçimde düzenlenmektedir (Asadi, 2018). Dünyada görülen bir başka sahte kongre düzenleme yöntemi ise yıllardır yapılmakta olan, köklü bilimsel kuruluşların evsahipliğini üstlendiği kongrelerin adlarının ufak değişikliklerle (Asadi, 2018) taklit edilmesi yoluyla (örneğin kongre yılının önüne bir tire eklenerek, ya da kongrenin asıl başlığındaki “The” çıkarılarak) yine olası katılımcıların tuzağa düşürülmesi hedeflenmektedir.

Sahte Dergilerin ve Kongrelerin Hedef Aldıkları Kitle

Sahte dergilerin ve kongrelerin özellikle genç, yayın deneyimi bulunmayan ve akademik yükselme için yayın yapma ihtiyacında olan bilim insanlarını hedefledikleri anlaşılmaktadır (Clemons ve ark., 2017). Genellikle ilk yayını yapan akademisyenlere kısa sürede makalede verilen e-posta adreslerinden ulaşılmakta (Mouton & Valentine, 2017) ve makale yayını, kongre açılış konuşmacılığı, ya da dergi editörlüğü teklif edilmektedir. Ancak çeşitli araştırmalar (Al-Khatib & Silva, 2016; Mercier, Tardif, Moore, Sage, & Cameron, 2017; Perlin, Imasato, & Borenstein, 2018), deneyimli olduğu halde sahte dergilerle ve kongrelerle ilgili bilgi eksikliği nedeniyle bu tuzağa düşen bilim insanlarının olduğunu da göstermektedir. Kimi araştırmalar, gerek batılı gerekse gelişmekte olan ülkelerden azımsanmayacak oranlarda kişinin bu dergilerde bilerek yayın yaptıklarını göstermektedir (Beshyah ve ark., 2018; Demir, 2018b; Noga-Styron & ark., 2016). Akademik yükselme ölçütlerine göre daha fazla yayının, daha fazla puan anlamına gelmesi nedeniyle (Beall, 2015; Beall 2017; Fitzpatrick, 2014; Jimenez & Garza, 2017) hemen hemen tüm dünyada akademisyenlerin üzerinde çok sayıda yayın yapma baskısı bulunmaktadır. Bu nedenle, yayın listelerini hızlı ve çaba harcamadan kabarıklaştırmak isteyenlerin bu yola başvurmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye’deki Mevcut Durum

Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan bilim insanları, akademik yükselme ölçütlerinde önemi büyük olan uluslararası makaleleri yayına hazırlamakta özellikle dil açısından zorluk yaşamakta ve makaleleri uluslararası dergi editörleri tarafından çoğunlukla reddedilmektedir

(Tosti & Maddy, 2017). Etik bilimsel yayın kültürünün henüz yeterince yerleşmediği bazı gelişmekte olan ülkelerde (Berger, 2017), bilerek sahte yayın yapmak çözüm olarak görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde sahte yayınlar konusunda bilgi sahibi olmayan ve yayın yapmaya ihtiyaç duyanlar da (Xia & ark., 2014), yine sahte yayıncılar için öncelikli hedef olmaktadır.

Ülkemizdeki alanyazını incelendiğinde, az sayıda editöre mektup ya da editör mektubu ile bilim insanlarının sahte dergilere ve kongrelere karşı uyarıldıkları görülmektedir (Demirel, 2013; Günaydın & Doğan, 2015; Şahin, 2017; Şencan, 2017). Görgül araştırmalar ise son derece sınırlıdır. Türkiye’de sahte dergiler ve kongrelerle ilgili durumu ortaya koyan öncü ve nadir görgül araştırmalar, yakın zamanda Demir (2018b, 2018c, 2018d) tarafından yapılmıştır. Demir (2018b), ilgili çalışmada ülkemizde büyüyen sahte dergiler tehlikesini ortaya koyan bulgular elde etmiştir. Buna göre, araştırmada incelenen sahte dergilerin (N=735) gerçek coğrafi konumları araştırıldığında Hindistan (n=456) birinci, ABD (n=93) ikinci ve Türkiye (n=29) üçüncü sırada en fazla sahte derginin konumlandığı ülke olmuştur. Aynı çalışmada, dergi editörlerinin geldikleri ülkeler incelendiğinde, Hindistan ve ABD’den sonra Türkiye üçüncü sırada en fazla rastlanan ülke olmuştur. Söz konusu araştırmadan elde edilen bir başka sonuca göre ise, 2017 yılında sahte dergilerde yapılmış yayınların (N=24840) yazarlarının geldikleri ülkeler sıralamasında Hindistan (n=2592) birinci, Nijerya (n=1216) ikinci ve Türkiye (n=932) üçüncü sırada gelmiştir. Söz konusu araştırmada, sahte dergilerde yayın yapan Türk araştırmacılarla (N=16) yarı-yapılandırılmış görüşmeler de yapılmıştır. Katılımcılar, lisansüstü mezuniyet için gerekli olan yayın koşulunu yerine getirmek, doçentliğe başvurmak, akademik teşvik ödeneği almak gibi gerekçelerle hem kendilerinin, hem de çevrelerindeki pek çok genç ya da kıdemli araştırmacının bu yola başvurduklarını belirtmişlerdir.

Demir (2018c) ayrıca, Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği’nin yürürlüğe girdiği 2015 Aralık tarihinden önce ve sonra Türkiye’de düzenlenen ulusal ve uluslararası kongrelerin sayılarını incelemiştir. Ulusal kongrelerin sayısı 2014’te 46 iken, 2017’de 7’ye inmiştir. Öte yandan, 2014 yılında uluslararası kongre sayısı 4 iken, 2017 yılında 43’e yükselmiştir. Adındaki ulusal tanımını uluslararasına dönüştürülen (n=10) kongrelerin uluslararası katılımcı oranları ise Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği öncesinde ortalama %2.78, sonrasında ise %2.87 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmalarda (Demir, 2018b, 2018c), katılımcılardan elde edilen nitel verilerde dikkat çeken “Akademik Teşvik ödeneği alabilmek için sahte dergilere ve kongrelere yönelindiği” bulgusu, nicel verilerle de doğrulanmıştır.

Bir başka çalışmada ise Demir (2018d), Beall'ın (2018b) listesindeki Türkiye adresli yazarların makalelerinin çıktığı dergileri (N=557) incelemiştir. Bulgular, Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği'nin ilk kez yürürlüğe girdiği 2015 yılından sonra bu dergilerde Türk yazarların yayınlarının arttığını belirlemiştir. Bu yayınların yazarlarının tüm alanlar (eğitim bilimleri, sosyal bilimler, fen ve mühendislik, sağlık bilimleri) içinde en çok eğitim bilimleri alanından olması dikkat çekmektedir. Aynı şekilde, sahte kongrelere Türkiye'den katılanların sayısı da 2014'te 15 iken, 2017'de 258'e yükselmiştir. Burada da, eğitim bilimleri alanından katılımcıların sayısının tüm alanlar (eğitim bilimleri, sosyal bilimler, fen ve mühendislik, sağlık bilimleri) arasında ilk sırada gelmesi yine dikkat çekmektedir.

Bu bulguların da ortaya koyduğu gibi, ülkemizde Akademik Teşvik Ödeneği (2018) ölçütlerinde sadece uluslararası kongre katılımlarına puan verilmesi, son yıllarda ülkemizde neredeyse hiç ulusal kongre düzenlenmemesine ve artan sayıda uluslararası kongre düzenlenmesine yol açmıştır. Bilim insanları hemen her gün bu tür kongrelere davet edildikleri e-postalar almaktadırlar. Kongreleri denetleyen bir yetkili makam bulunmadığından ve her geçen gün yenileri düzenlendiğinden, bu kongrelerin hangilerinin sahte olduğu da kolayca anlaşılamamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Sahte dergilerde yapılan yayınlar sadece bireyleri değil, özel olarak ülkemizdeki bilim topluluğunu ve bilim kültürünü, genel olarak da toplumu olumsuz etkileyecek daha geniş çaplı riskler barındırmaktadır. Bilimsel olmayan sahte yayınların, bir başka deyişle sahte bilimin (pseudoscience) alanyazınına girmesi bilimi yozlaştırmakta, alanyazınını kirletmekte ve sağlıksız uygulamalara zemin hazırlamaktadır (Beall, 2015). Alanyazını incelemesi yapan araştırmacılar, artık sahte yayınları elemek için her zamankinden daha fazla zaman ve enerji harcamak zorunda kalmaktadırlar (Beall, 2013). Beall'a göre (2016, 2017, 2018b) bilmeden sahte dergi tuzağına düşen bilim insanlarının belki de nitelikli olan çalışmaları da, bu şekilde boşa gitmektedir. Bu kişilerin akademik itibarı zedelenmekte ve düştükleri durum utanca neden olmaktadır. Sahte yayınlar, ülkemizde de daha fazla zaman ve enerji harcayarak etik bilimsel yayın yapan bilim insanlarını haksızlığa uğratmakta ve bilimsel kültüre zarar vermektedir. Bilerek sahte yayın yapanlar ise, haksız biçimde akademik kariyerlerinde yükselmekte ya da akademik teşviklerden maddi kazanç elde etmektedirler. Daha fazla zaman ve enerji harcayarak bilim etiğine uygun yayınlar yapanlar, bu şekilde haksızlığa uğramaktadır.

Toplumsal anlamda ise, eğitim gibi kritik öneme sahip alanlarda, bu sahte yayınların bilimsel kabul edilip uygulamaya geçirilmesi olasılığı, uygulamada büyük hataların yapılması, dolayısıyla da toplumda telafisi zor zararların oluşması riskini barındırmaktadır. Sahte dergilerde yayınlanan makalelerin masraflarının ve sahte kongre katılımı masraflarının kurumsal ödemelerle desteklendiği durumlarda, kamu kaynaklarının boşa harcanması ülke ekonomisi açısından risk oluşturmaktadır. Vatandaşların ödediği vergilerin, aslında örgütlü suç yapıları olan sahte dergilere, yayınevlerine ve kongre düzenleyicilerine aktarılıyor olması, bu kaybı toplumsal bir sorun haline getirmektedir. Bu yolla akademik teşvik ya da yayın teşviği gibi maddi kazanç sağlayanlarsa, haksız kazanç sağlamaktadırlar.

Yapılan alanyazını incelemesi ışığında, ülkemizde eğitim alanında sahte dergilerdeki yayınların ve sahte kongrelere katılımın artışının önlenmesi konusunda bir dizi öneri getirilmektedir. Bu önlemler, bireysel önlemler ve kurumsal önlemler olarak aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır. Kurumsal önlemlere ilişkin öneriler ise, yasal düzenlemeler ve bilimsel yayın etiği eğitimi alt başlıklarında sunulmaktadır.

Bireysel Önlemler

Sahte dergileri ve kongreleri ayırt etmede, kara liste ve beyaz liste olarak görülen belirli kaynaklara başvurulması yaygın iki yaklaşımdır. Bugün İnternet arama motorlarında karşımıza çıkan Beall'ın (2018b) sahte olan ya da sahte olma olasılığı taşıyan dergileri, yayınevlerini ve kongreleri listeleyen ünlü kara listesi, en bilinen kara listedir. Beall tarafından 2017 yılında tehditler nedeniyle kapatılan bu liste, günümüzde kimliklerini güvenlik gerekçesiyle gizli tutan kişilerin çabalarıyla güncel tutulmaktadır. Aynı listede sahte kongrelerle ilgili bilgiler de bulunmaktadır. Sahte dergilerin ve kongrelerin her gün yenileri ortaya çıktığından, bu listede yer almayan kongrelerin, basılı ve açık erişimli sahte dergilerin ve sahte yayınevlerinin de var olabileceği hatırlanmalıdır. Beyaz liste ise, Directory of Open Access Journals (DOAJ, 2019) indeksinde taranan, etik etkinlik gösterdiği onaylanmış açık erişimli dergilerin listesidir (Nahai, 2015; Sorokowski ve ark., 2017). Ancak, henüz DOAJ indeksinde taranmak üzere başvuru yapmamış ve etik etkinlik gösteren dergilerin de var olabileceği bilinmelidir. Dergilere makale göndermeden (ya da kongrelere katılım ücreti yatırmadan) önce, var olan bu kaynaklar üzerinden ayrıntılı araştırma yapılmalı (Dadkhah & ark., 2016) ve tuzaklara karşı tedbirli olunmalıdır.

Kongrelerle ilgili herhangi bir akreditasyon ya da denetim kuruluşu bulunmadığından, kişilerin ayrıntılı araştırma yaptıktan sonra kongrelere katılım sağlamaları önerilmektedir.

Roth (2018) ve Beall (2018b), sahte olan ya da sahte olma olasılığı taşıyan (şaibeli) kongrelerin kara listesini vermektedir. Ancak, dünyanın dört bir yanında her gün yenileri düzenlenebileceğinden, sahte kongrelerin takibi de zor olmaktadır. O nedenle, özellikle uluslararası kongre katılımlarında son derece dikkatli davranılmalıdır. Belirli bir konuda, üniversitelerin kongreyle ilgili bölümlerinin ev sahipliğinde düzenlenen, köklü meslek örgütlerinin destek verdiği ve yıllardır düzenlenmekte olduğu bilinen kongreler daha güvenilir bulunmaktadır (Asadi, 2018). Kongre adlarında yapılabilecek kelime oyunlarına ve yazımdaki ufak değişikliklere karşı dikkatli olunmalıdır. Kongre düzenleyicisinin web sayfası incelenerek yıl içinde adeta turistik organizasyonları andıran başka kongreler düzenleyip düzenlemediği araştırılmalıdır.

Sahte dergilerde çıkan yayınların SCI, ESCI, Scopus, ERIC ve Google Scholar gibi indekslerde yer alabilmediği (Bowman, 2014; Dadkhah, 2016; Demir, 2018a; Wilson, 2013) hatırlanmalı ve alanyazını taraması sunulurken sahte dergilerde yayınlanmış makalelere atıf yapılmadığından emin olunmalıdır. Sahte dergilerin ve kongrelerin istenmeyen e-postalarına itibar edilmemeli ve yanıt yazılmamalıdır. Sahte dergiler ve kongreler tarafından teklif edilen görevler (sözde hakemlik, editörlük, editörler kurulu üyeliği, açılış konuşmacılığı gibi) kabul edilmemelidir. Doçentlik, görevde süre uzatımları, atama, yükselme ve akademik teşvik ile ilgili başvuruların değerlendirilmesinde görev alan öğretim üyelerinin, adayların başvuru dosyalarında yer alabilecek sahte dergileri sözü edilen kara liste ve beyaz listeye başvurarak tespit etmeleri önem taşımaktadır. Ayrıca, makale korsanlığına karşı dikkatli olunmalı; güvenilir ve köklü kuruluşların sunduğu çeviri ve makale düzeltme (proofreading) hizmetleri kullanılmalıdır. İstenmeyen (spam) e-postalarla reklamı yapılan çeviri ve makale düzeltme hizmetlerine şüpheyle yaklaşılmalıdır. Meslektaş diyalogu (Johal & ark., 2017) ile bilim insanları bu konularda birbirlerini uyararak bilimsel yayın etiği kültürünün yaygınlaşmasına katkıda bulunmalıdır.

Kurumsal Önlemler

Yasal düzenlemeler. Bilerek sahte dergilerde yayın yapan, editör olan ya da sahte kongrelere katılan bilim insanlarının varlığı çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur (Beall, 2016; Beshyah ve ark., 2018; Demir, 2018b; Noga-Styron & ark., 2016). Bu nedenle, ilgili kurumların yasalarına ve yönetmeliklerine bu konuda caydırıcı yaptırımların konmasına ihtiyaç bulunduğu anlaşılmaktadır. Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönetmeliği (2012), Doçentlik Yönetmeliği (1981) ve ilk defa 2015 yılında

yürürlüğe giren Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği (2018) gibi yasal metinlerin bu bağlamda güncellenmesi büyük önem taşımaktadır. Doçentlik Yönetmeliği'nde (1981) yayın sayısından çok niteliğini değerlendirmeye yönelik ölçütler getirilmesi yararlı olabilir. Doçentlik başvurularında adaylardan yayınlarının niteliğine ve alana yaptığı katkıya ilişkin bilgi istenebilir. Benzer şekilde, üniversitelerde akademik atama ve yükselme ölçütleri yönetmeliklerinin adayların yayın sayısından çok niteliğini dikkate alacak biçimde yeniden düzenlenmesi yararlı olabilir. Jüri üyelerinden değerlendirmelerinde yayın sayısından çok yayınların niteliğini göz önünde bulundurmaları istenebilir. Adaylardan, yayınlarının araştırma ve uygulama açısından yaptığı katkıyı açıkladıkları belge istenebilir.

Son yıllarda pek çok üniversite rektörlüğü, lisansüstü programlardan mezun olunabilmesi için öğrencilere uluslararası yayın yapma koşulu koymuştur. Demir'in (2018b) araştırma bulgularından da anlaşıldığı gibi yayın yapmada yeterince deneyimli olmayan ve bir an önce mezun olmak isteyen genç araştırmacıların, bu nedenle sahte yayın yapmaya yöneldiği görülmektedir. Bu tür koşulların yeniden gözden geçirilmesinde ve gerçekçi biçimde yeniden düzenlenmesinde yarar görülmektedir. Ayrıca, gerek Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin (Yüksek Öğretim Kurulu, 1981), gerekse üniversitelerin lisansüstü eğitimle ilgili kendi iç yönetmeliklerinin bu konuyla ilgili tedbir ve yaptırımları ele alacak biçimde güncellenmesi yararlı görünmektedir.

Yakın zamanda, ilgili yasa ve yönetmeliklerde bir değişiklik yapılmamakla birlikte, Yüksek Öğretim Kurulu (2019) ve çeşitli üniversite rektörlükleri tarafından sahte dergilerde yapılan yayınların ve sahte kongre katılımlarının atama ve yükselmelerde kullanılamayacağına ilişkin duyurular yayınlanmıştır. ÜAK (2019) da doçentlik başvurularında sahte dergilerde yapılan yayınların ve sahte kongre katılımlarının kullanılamayacağını adaylara duyurmuştur. Akademik Teşvik Ödeneği (2018) başvuruları öncesinde yayınlanan yönergelerde de çeşitli üniversite rektörlükleri, sahte dergilerden ve kongrelerden bahsetmemekle birlikte, ilgili yönetmelikte belirtilen ölçütlere uymayan yayınların tespiti halinde yasal yaptırım uygulanacağını ve ödenen teşviklerin de geri alınacağını duyurmuştur.

Son yaptığı duyuruda YÖK (2019), makale işlem bedeli (APC) ödenen tüm dergileri sahte dergi kapsamında değerlendireceğini bildirmiştir. ÜAK (2019) ve üniversite rektörlükleri ise sahte dergileri nasıl tespit edeceklerine ilişkin bir açıklama yapmamışlardır. Bu çalışmada daha önce de belirtildiği gibi, makale işlem bedeli alan saygın ve yasal açık

erişimli dergiler bulunduğu gibi, makale işlem bedeli aldığı sayfasında şeffaf biçimde belirtmeyen ve sonradan yazarlardan ücret isteyen sahte dergiler de bulunmaktadır. O nedenle, kurumların sahte dergileri ve kongreleri nasıl belirleyeceğine ilişkin net ölçütlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu şekilde, araştırmacıların da bu tür dergilerden ve kongrelerden uzak durması sağlanabilir. Sahte dergilerin ve kongrelerin tespiti için bu çalışmada da önerilen beyaz liste (DOAJ indeksinde taranan dergiler) ve kara liste (örneğin, Beall'ın sahte ya da şaibeli dergiler, yayınevleri ve kongreler listesi) başvuru kaynağı olarak kullanılabilir. Jüri görevi yapan öğretim elemanlarının, adayların yayınlarını incelerken bu listelere başvurmaları önerilebilir. Üniversitelerdeki enstitüler tarafından lisansüstü eğitimden mezuniyet için istenen yayınların da aynı yöntemle jüriler tarafından incelenip onaylanması sağlanabilir.

Bilimsel yayın etiği eğitimi. Ülkemizde sahte dergiler ve kongreler konusunda ciddi bir bilinç artışına ihtiyaç bulunmaktadır. Lisans ve lisansüstü düzeyde meslek etiğiyle ilgili verilen derslerde ve araştırma yöntemleri ile ilgili derslerde bilimsel yayın etiği bağlamında sahte dergiler ve kongreler hakkında ayrıntılı bilgi verilmelidir. Bilim insanlarının sahte dergileri ve kongreleri gerçeklerinden ayırt edebilmelerine yardımcı olacak *bilimsel yayın okuryazarlığı* (Beall, 2013; Borchert & Boczar, 2016), derslerle ve zorunlu hizmetiçi eğitimlerle mevcut ve yetişmekte olan bilim insanlarına kazandırılmalıdır. Sahte dergilerde yayın yapmada ve sahte kongrelere katılımında etkili olan etkenlerin belirlenmesi amacıyla yapılacak nitel ve nicel araştırmalara da gereksinim duyulmaktadır. Bu konuda verilecek eğitimlerin etkililiklerinin ölçüleceği deneysel araştırmalarınsa, bilimsel yayın etiği eğitim programlarının etkinliğini artırmada yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği. (2018). *Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği*. Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180627-6.pdf>
- Al-Khatib, A., & Silva, J. A. T. D. (2016). Stings, hoaxes and irony breach the trust inherent in scientific publishing. *Publishing Research Quarterly*, 32, 208-219. doi: 10.1007/s12109-016-9473-4
- American Psychological Association. (2017). *Ethical principles of psychologists and code of conduct*. Washington, D.C.: APA. 24 Kasım, 2018 tarihinde indirildi. <https://www.apa.org/ethics/code/>
- Anthony, M. (2015). Predatory journals. *Home Healthcare Now*, 33(2), 65-66. doi: 10.1097/NHH.0000000000000186

- Asadi, A. (2018). Invitation to speak at a conference: The tempting technique adopted by predatory conferences' organizers. *Science and Engineering Ethics*, Online First. doi: 10.1007/s11948-018-0038-0
- Beall, J. (2018a). Predatory journals exploit structural weaknesses in scholarly publishing. *4open*, 1, 1. doi: 10.1051/fopen/2018001
- Beall, J. (2018b). *Beall's list of predatory journals and publishers*. 5 Aralık, 2018 tarihinde indirildi. <https://beallist.weebly.com/>
- Beall, J. (2017). Writer's forum- Predatory journals, peer review, and education research. *New Horizons in Adult Education and Human Resource Development*, 29(1), 54-58.
- Beall, J. (2016). Pharmacy research and predatory journals: Authors beware. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 73(19), 1548-1550. doi: 10.2146/ajhp160150
- Beall, J. (2015). *Criteria for determining predatory open-access publishers*. 5 Aralık, 2018 tarihinde indirildi. <https://beallist.weebly.com/uploads/3/0/9/5/30958339/criteria-2015.pdf>
- Beall, J. (2013). Predatory publishing is just one of the consequences of gold open access. *Learned Publishing*, 26, 79-84. doi: 10.1087/2013.02.03
- Beall, J. (2010). Predatory open access publisher. *Open Access Scholarly The Charleston Advisor*, 11(4), 10-17.
- Berger, M. (2017). *Everything you ever wanted to know about predatory publishing but were afraid to ask*. ACRL 2017 Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri.
- Beshyah, S. A. (2017). Fake academia and bogus conferences are on the rise in the Middle East: Time to act. *Ibnosina Journal of Medicine and Biomedical Sciences*, 9(6), 147-149. Doi: 10.4103/ijmbs.ijmbs_61_17
- Beshyah, S. A., Hajjaji, I. M., & Elbarsha, A. (2018). Awareness of predatory journals among physicians from Africa and the Middle East: An exploratory survey. *Ibnosina Journal of Medicine and Biomedical Sciences*, 10, 136-140. doi: 10.4103/ijmbs_45_18
- Bohannon, J. (2013). Who's afraid of peer-review? *Science*, 342, 60-65.
- Bolshete, P. (2018). Analysis of thirteen predatory publishers: A trap for eager-to-publish researchers. *Current Medical Research and Opinion*, 34, 1, 157-162. doi: 10.1080/03007995.2017.1358160
- Borchert, C. & Boczar, J. (2016). Scholarly publishing literacy: Reaching our researchers. *Digital Scholarship Services Faculty and Staff Publications*, 1. 24 Kasım, 2018 tarihinde indirildi.
- Bowman, J. D. (2014). Predatory publishing, questionable peer review, and fraudulent conferences. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 78(10), 1-6.
- Burris, B., Gelfand, J., Macklin, L., & Sherer, J. (2017). *All about predatory publishing: Need for librarians and publishers to better inform authors*. Charleston Library Conference Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri. doi: 10.5703/1288284316715

- Castillo, M. (2013). Predators and cranks. *American Journal of Neuroradiology*, 34(11), 2051-2052. doi: 10.3174/ajnr.A3774
- Clemons, M., Silva, M. D. C. E., Joy, A. A., Cobey, K. D., Mazzarello, S., Stober, C., & Hutton, B. (2017). Predatory invitations from journals: More than just a nuisance? *The Oncologist*, 22, 236-240. doi: <http://dx.doi.org/10.1634/theoncologist.2016-0371>
- Cobey, K. D., Lalu, M. M., Skidmore, B., Ahmadzai, N., Grudniewicz, A., & Moher, D. (2018). What is a predatory journal? A scoping review. *F1000Research*, 7, 1-29. doi: 10.12688/f100research.15256.2
- Coolidge, H. J., & Lord, R. H. (1932). *Archibald Cary Coolidge: Life and letters*. New York: Houghton Mifflin. 24 Kasım, 2018 tarihinde indirildi. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015>
- Committee On Publication Ethics. (2018). *Core practices*. 2 Aralık, 2018 tarihinde indirildi.
- Cress, P. E. (2017). Are predatory conferences the dark side of the open access movement? *Aesthetic Surgery Journal*, 37(6), 734-738. doi: 10.1093/asj/sjw247
- Dadkhah, M. (2016). Types of hijacking in the academic world- our experiment in the scholarly publishing. *Library Hi Tech News*, 33(3), 1-4. doi: 10.1108/LHTN-09-2015-0065
- Dadkhah, M., Maliszewski, T., & Jazi, M. D. (2016). Characteristics of hijacked journals and predatory publishers: Our observations in the academic world. *Trends in Pharmacological Sciences*, 37(6), 415-418. doi: 10.1016/j.tips.2016.04.002
- Dadkhah, M., Maliszewski, T., & Lyashenko, V. V. (2016). An approach for preventing the indexing of hijacked articles in scientific databases. *Behaviour and Information Technology*, 35(4), 298-303. doi: 10.1080/0144929x.2015.1128975
- Dadkhah, M., Maliszewski, T., & Silva, J. A. T. D. (2016). Hijacked journals, hijacked websites, journal phishing, misleading metrics, and predatory publishing: Actual and potential threats to academic integrity and publishing ethics. *Forensic Science, Medicine and Pathology*, 12, 353-362. doi: 10.1007/s12024-016-9785-x
- Dadkhah, M. (2015). New types of fraud in the academic world by cyber criminals. *Journal of Advanced Nursing*, 72(12), 2951-2953.
- Dadkhah, M., Jazi, M. D., & Pacukaj, S. (2015). Fake conferences for earning real money. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(2), 11-12. doi: 10.5901/mjss.2015.v6n2p11
- Dadkhah, M., Obeidat, M. M., Jazi, M. D., Sutikno, T., & Riyadi, M. A. (2015). How can we identify hijacked journals? *Bulletin of Electrical Engineering and Informatics*, 4(2), 83-87.
- Demir, S. B. (2018a). Scholarly databases under scrutiny. *Journal of Librarianship and Information Science*. Online First. 1-11. doi: 10.1177/0961000618784159
- Demir, S. B. (2018b). Predatory journals: Who publishes in them and why? *Journal of Informatics*, 12, 1296-1311. doi: 10.1016/j.joi.2018.10.008

- Demir, S. B. (2018c). A mixed-methods study of the ex post funding incentive policy for scholarly publications in Turkey. *Journal of Scholarly Publishing*, 49(4), 453-476. doi: 10.3138/jsp.49.4.05
- Demir, S. B. (2018d). Pros and cons of the financial support policy for Turkish researchers. *Scientometrics*, 116, 2053-2068. doi: 10.1007/s11192-018-2833-4
- Demirel, H. A. (2013). Akademik yükseltmeler ve “Sahte Dergiler” sorunu. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık*, 25-26.
- Directory of Open Access Journals. (2019). *Open access journals search*. 16 Mart, 2019 tarihinde indirildi. <https://doaj.org/>
- Doçentlik Yönetmeliği. (1981). *Doçentlik Yönetmeliği*. Resmi Gazete. 26 Kasım, 2018 tarihinde indirildi. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/04/20180415-3.htm>
- Danevska, L., Spiroski, M., Donev, D., Pop-Jordanova, N., & Polenakovic, M. (2016). How to recognize and avoid potential, possible, or probable predatory open-access publishers, standalone, and hijacked journals. *PRILOZI*, 37(2-3), 5-13. doi: 10.1515/prilozi-2016-0011
- Das, A. K., & Kanjilal, U. (2015). *Introduction to Open Access (Open Access for Library Schools)*. New Delhi, Hindistan: UNESCO. 5 aralık, 2018 tarihinde indirildi. <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002319/231920E.pdf>
- Eriksson, S., & Helgesson, G. (2017). The false academy: Predatory publishing in science and bioethics. *Medical Healthcare and Philosophy*, 20, 163-170. doi: 10.1007/s11019-016-9740-3
- Fitzpatrick, J. J. (2014). Predatory journals: When outcome is valued over quality. *Applied Nursing Research*, 28, 1. doi: 10.1016/j.apnr.2014.12.004
- Gasparyan, A. Y., Nurmashev, B., A. A., Voronov, A. A., Gerasimov, A. N., Koroleva, A. M., & Kitas, G. D. (2016). The pressure to publish more and the scope of predatory publishing activities. *Journal of Korean Medical Science*, 31, 1874-1878. doi: 10.3346/jkms.2016.31.12. 1874
- Gonzales, J., Bridgeman, M. B., & Hermes-DeSantis, E. R. (2018). Differentiating predatory scholarship: Best practices in scholarly publication. *International Journal of Pharmacy Practice*, 26, 73-76. doi: 10.1111.ijpp.12380
- Günaydın, G. P., & Doğan, N. Ö. (2015). A growing threat for academicians: Fake and predatory journals. *The Journal of Academic Emergency Medicine*, 14, 94-96. doi: 10.5152/jaem.2015.48569
- Harmon, J. E., & Gross, A. G. (2010). *The craft of scientific communication*. Illinois: The University of Chicago Press.
- Harmon, J. E., & Gross, A. G. (2007). *The scientific literature: A guided tour*. Illinois: The University of Chicago Press.
- Ifijeh, G. (2017). Kütüphanecilik ve enformasyon biliminde sahte yayıncılığın ortaya çıkışı: Nijerya’daki akademik kütüphaneciler için bilimsel araştırma ile ilgili önemli konular ve olası sonuçlar. *Bilgi Dünyası*, 18(1), 149-161.

- Jalalian, M., & Mahboobi, H. (2014). Hijacked journals and predatory publishers: Is there a need to re-think how to assess the quality of academic research? *Walailak Journal of Science and Technology*, 11(5), 389-394. doi: 10.14456/WJST.2014.16
- Jimenez, D. F., & Garza, D. N. (2017). Predatory publishing and academic integrity. *World Neurosurgery*, 105, 990-992. doi: 10.1016/j.wneu.2017.05.157
- Johal, J., Ward, R., Gielecki, J., Walocha, J., Natsis, K., Tubbs, R. S., & Loukas, M. (2017). Beware of the predatory science journal: A potential threat to the integrity of medical research. *Clinical Anatomy*, 30, 767-773. doi: 10.1002/ca.22899
- Kebede, M., Schmaus-Klughammer, A. E., & Tekle, B. T. (2017). Manuscript submission invitations from 'predatory journals': What should authors do? *Journal of Korean Medical Science*, 32, 709-712. doi: 10.3346/jkms.2017.32.5.709
- Koepsell, D. (2016). *Scientific integrity and research ethics: An approach from the ethos of science*. Mexico: Springer.
- Lewinski, A. A., & Oerman, M. H. (2018). Characteristics of e-mail solicitations from predatory nursing journals and publishers. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 49(4), 171-177. doi: 10.3928/00220124-20180320-07
- Markovac, J., Kleinman, M., & Englesbe, M. (2018). *Medical and scientific publishing: Author, editor, and reviewer perspectives*. California: Academic Press.
- Markovitz, D. M., Powell, J. H., & Hancock, J. T. (2014). *The writing style of predatory publishers*. 121. ASEE Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri. Indiana: Indianapolis.
- McCrostie, J. (2018). Predatory conferences: A case of academic cannibalism. *International Higher Education*, 93, 6-8. doi: 10.6017/ihe.2018.93.10370
- Mercier, E., Tardif, P. A., Moore, L., Sage, N. L., & Cameron, P. A. (2017). Invitations received from potential predatory publishers and fraudulent conferences: A 12-month early career researcher experience. *Postgraduate Medicine Journal*, 94, 104-108. doi: 10.1136/postgradmedj-2017-135097
- Morris, S., Barnas, E., LaFrenier, D., & Reich, M. (2013). *The handbook of journal publishing*. New York: Cambridge University Press.
- Mouton, J., & Valentine, A. (2017). The extent of South African authored articles in predatory journals. *South African Journal of Science*, 113(7-8), 1-9. doi: 10.17159/sajs.2017/20170010
- Nahai, F. (2015). The rise of predatory journals. *Aesthetic Surgery Journal*, 35(8), 1042-1043. doi: 10.1093/asj/sjv085
- Noga-Styron, K. E., Olivera, J. M., & Britto, S.. (2017). Predatory journals in the criminal justices sciences: Getting our cite on the target. *Journal of Criminal Justice Education*, 28(2), 174-191. doi: 10.1080/10511253.2016.1195421
- Öchsner, A. (2013). *Introduction to scientific publishing: Backgrounds, concepts, strategies*. New York: Springer.

- Paltridge, B. (2017). *The discourse of peer review: Reviewing submissions to academic journals*. Londra, Birleşik Krallık: Palgrave MacMillan Publishers.
- Perlin, M. S., Imasato, T., & Borenstein, D. (2018). Is predatory publishing a real threat? Evidence from a large database study. *Scientometrics*, 116, 255-273. doi: 10.1007/s11192-018-2750-6
- Petrisor, A. I. (2018). Predatory publishers using spamming strategies for call for papers and review requests. *Journal of Library and Information Technology*, 38(3), 199-207. doi: 10.14429/djlit.38.3.12551
- Raju, R., Nyahodza, L., & Claassen, J. (2018). Predatory publishing from the global south perspective. Broz, L., Stöckelova, T., Vostal, F., Raju, R., Nyahodza, L., Claassen, J., Stetka, V., ve Bell, K. (Editörler). *Predatory publishing* (s. 18-25). Birmingham, Birleşik Krallık: Rope Press.
- Roberts, J. L. (2016). Predatory journals: Think before you submit. *Headache: The Journal of Head and Face Pain*, 56, 618-621. doi: 10.1111/head.12818
- Roth, D. (2018). *Questionable conferences*. 2 Aralık, 2018 tarihinde indirildi. <https://libguides.caltech.edu/c.php?g=512665&p=3503029>
- Silva, J. A. T. D. (2017) The ethical and academic implications of the Jeffrey Beall (www.scholarlyoa.com) blog shutdown. *Science and Engineering Ethics*, Online First. doi: 10.1007/s11948-017-9905-3
- Singh, S., & Remenyi, D. (2016). Researchers beware of predatory and counterfeit journals: Are academics gullible? *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 14(1), 50-59.
- Smart, P. (2017). Predatory journals and researcher needs. *Learned Publishing*, 30, 103-105. doi: 10.1002/leap.1101
- Smith, G. (2015). Predatory publishing houses: Challenging the legitimacy of open access journals. *Australasian Journal of Paramedicine*, 12(2), 1-2.
- Solms, R. V., & Solms, B. V. (2016). Publish or perish- but where? *South African Computer Journal*, 28, 44-58. doi: 10.18489/sacj.v28i1.394
- Sorokowski, P., Kulczycki, E., Sorokowska, A., & Pisanski, K. (2017). Predatory journals recruit fake editor. *Nature*, 543, 481-483. doi: 10.1038/543481a
- Sorooshian, S. (2017). Scholarly black market. *Science and Engineering Ethics*, 23, 623-624. doi: 10.1007/s11948-016-9765-2 10.1007/s11948-016-9765-2
- Sorrell, J. M. & Owens, J. K. (2015). Ethics: Predatory publishing: Keeping the wolves from your office door. *Online Journal of Issues in Nursing*, 20(3), 1. doi: 10.3912/OJIN.Vol20No03EthCol01
- Springer (2018). *What is open access?* 26 Kasım tarihinde indirildi. <https://www.springernature.com/gp/open-research/about/what-is-open-access>
- Şahin, M. K., İğde, F. A. A., & Dikici, M. F. (2017). Predatör dergilere dikkat. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 21(3), 128-131. doi: 10.15511/tahd.17.00328

- Şencan, İ. (2017). Ya “sahte”yse? *Türk Kütüphaneciliği*, 31(4), 445-448. doi: 10.24146/tkd.2017.20
- Tosti, A., & Maddy, A. J. (2017). Ranking predatory journals in dermatology: Distinguishing the bad from the ugly. *International Journal of Dermatology*, 56, 718-720. doi: 10.1111/ijd.13644
- Truth, F. (2012). Pay big to publish fast. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 10(2), 54-105.
- Üniversiteler Arası Kurul. (2019). *Duyuru*. 16 Mart, 2019 tarihinde indirildi. http://www.uak.gov.tr/duyuru/2019E_Duyuru_YÖK%20Kararı_140319.pdf
- Üniversiteler Arası Kurul. (2012). *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*. 5 Aralık, 2018 tarihinde indirildi. http://www.uak.gov.tr/yonetmelikler/Yay%C4%B1nEti%C4%9FiY%C3%B6nergesi_140318.pdf
- Vardi, M. (2012). Predatory scholarly publishing. *Communications of the ACM*, 55(7), 5. doi: 10.1145/2209249.2209250
- Weller, A. C. (2001). *Editorial peer review: Its strengths and weaknesses*. New York: ASIS&T.
- Wilson, K. (2013). Librarian vs. (open access) predator: An interview with Jeffrey Beall. *Serials Review*, 39(2), 125-128. doi: 10.1080/00987913.2013.10765505
- Xia, J., Harmon, J. L., Connolly, K. G., Donnelly, r. M., Anderson, M. R., & Howard, H. A. (2014). Who publishes in “predatory” journals? *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 66, 7, 1406-1417. doi: 10.1002/asi.23265
- Yoder-Wise, P. (2017). Predatory publication: The conference version. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 48(1), 3. doi: 10.3928/00220124-20170110-01
- Yu, H., & Northcut, K. M. (2018). *Scientific communication: Practices, theories, and pedagogies*. New York: Routledge.
- Yüksek Öğretim Kurulu. (2019). “Yağmacı” dergi yayınları akademik yükseltmelerde kullanılmayacak. 16 Mart, 2019 tarihinde indirildi. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yagmaci-dergi-yayinlarina-onlem.aspx>
- Yüksek Öğretim Kurulu. (1981). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. 5 Aralık, 2018 tarihinde indirildi. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/23688337/lisansustu_egitim_ve_ogretim_y%C3%B6netmeliği.pdf/8451c3e1-7975-40f1-bc81-3ca01cb288c8

Extended Summary

Growing Threat To Scholarly Publishing Ethics In Education: Predatory Journals and Conferences

Dissemination of research findings by ways of scientific communication is the final step of scientific research practices. Research findings are expected to be disseminated to the scientific community and the wider society in written format, such as journal papers, and oral format, such as conference presentations. The integrity of scientific knowledge is safeguarded by referees who act as gatekeepers of these scientific journals and conferences. This gatekeeping process in refereed-journals is accomplished by the process known as peer review, where multiple experts of the field review the paper and accept (mostly with required minor or major revisions) or reject it for publication in the journal. This peer review process (along with editorial processes, proof-reading and typesetting) takes time and energy for the editors, reviewers and authors, and is nonetheless crucial for ethical scholarly publishing practices.

Traditional Model of Scholarly Publishing

Traditionally, scholarly publishing was carried out by print-journals owned by professional organizations which mostly relied on fees paid by individual or institutional subscribers. Typically, the customers of these journals were mostly researchers or practitioners interested in the subject matters of these journals and were willing to pay in order to access these publications. Since higher education institutions had large numbers of students and faculty conducting research in various topics, universities were the main institutional subscribers to these journals.

The open movement and the open access model

Scholarly publication is in deed a business, as publication involves paper, typesetting and postal costs. With the serial crisis leading to cancellation of expensive print journal subscriptions and recent developments in technology, the mode of scholarly publishing shifted from printed to online journals in time. Yet, publication still involved costs such as web-hosting and software fees. Meanwhile, the idea that subscribers should pay to access scholarly publications was contested by a movement known as the open movement. The open movement defends that all scholarly publications should be accessible for anyone, free of charge. Soon, the movement received support from scholars worldwide and gained momentum. This time, the question of who pays for the cost of publication -if not the

subscribers- came about. Various models of open access publishing emerged, such as gold open access where the author pays for the costs (Article Processing Charges, APCs) and retains copyright to the article. Since most scholars are under pressure to publish, this new model of business changed the customer of scientific journals from readers to authors. Gold open access journals are legitimate, refereed scholarly journals, but predatory journals took advantage of this author-pay model and exploited it.

The Emergence of Predatory Journals

The rise of gold open access model gave way to predatory journals, as these predatory journals only aim to make financial profit from publishing papers of scholars who are desperate to publish in order to promote in or be able to hold onto their academic jobs, due to the infamous “Publish or perish” motto in the academy. Predatory journals are illegal and unethical in that they enter the business only for financial profit, and they provide no or below-standard peer review and editorial services. The promise of a fast publication without the laborious editorial and peer review processes as long as a so-called APC is paid profits both predatory journals, and authors eager to publish in these journals just to inflate their publication lists. Journal and paper hijacking are also by-products of such predatory publication practices. Unsuspecting scholars who fall prey to the predators suffer negative consequences such as embarrassment, loss of prestige and waste of their studies as it is mostly impossible and even costlier to retract a paper from these journals.

Common Features and Methods of Predatory Journals and Conferences

Spam e-mails are used aggressively by these predators, either to invite potential authors to submit their papers to these journals or attend their conferences. A very flattering language is used in order to convince the recipient of the e-mail, and fast publication in a special issue is promised with the emphasis of an urgency of the submission. They are generally not transparent about APC, and after a letter of acceptance in as short as a day arrives, the author finds out via an attached invoice letting them know that publication is dependent on the payment of a fee. Predatory conferences are generally organized in geographically attractive locations, with a title imitating that of another famous conference, or taking place at a hotel with many other simultaneous conferences organized by the same agency.

Target Population of PJC

Predatory journals and conferences (PJC) prey on unsuspecting scholars, both inexperienced and experienced. Researchers who are not informed about PJC are most vulnerable. There are ones who are knowingly publishing in predatory journals, too, in order to inflate their publication lists.

Current Situation in Turkey

In Turkey, scientific literature regarding PJC is scarce, mostly with a handful of editor letters guarding readers against them and rare empirical studies. In a pioneering empirical study, Demir found that Turkey ranks third among geographical locations of predatory journals, and it ranks second in editors' country of origin. Participants reported that publishing in these journals was prevalent around their circles (even by senior academics), and that they consciously chose to publish in them in order to promote in their academic jobs or finish graduate school. Demir also found that, of all fields (educational, social, science and engineering, health), publishing in predatory journals and participating in predatory conferences was most prevalent among researchers from educational fields.

Conclusions and Recommendations

PJC corrupt scientific practices, pollute the scientific literature and jeopardize the integrity of scientific knowledge. Those who conduct and publish research ethically may lose academic positions to those who publish in predatory journals, and public monies are wasted when academics' attendance to predatory conferences are paid-for by their institutions. Spending extra time and energy to eliminate predatory publications is also a problem for those reviewing the literature. Additionally, practitioners -such as educators- relying on these pseudo-science findings may harm recipients of their services, with the wellbeing of the whole society being at stake.

Certain individual and institutional preventative measures can be taken. Individual scholars should consult Directory of Open Access Journals (DOAJ) website to search for DOAJ-indexed open access journals as a whitelist, and Beall's list of predatory journals, publishers and conferences as a blacklist. Potential conference-attendees should be wise not to pay fees before they are confident about the authenticity of the conference. Conference titles, websites and sponsors should be examined carefully. Institutions should take legislative measures to prohibit publication in predatory journals and attendance to predatory conferences. They

should also offer course-work and continuous education activities in order to improve scientific publication literacy of current and prospective scholars. Further research should be conducted in order to identify factors contributing to publishing in predatory journals and attending predatory conferences.